

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКАСУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВІТНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ
MODERN TENDENCIES AND NEW TRENDS IN TOURISM DEVELOPMENT

У статті розглянуто сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму, його вплив на загальний стан і тенденції світової економіки. Доведено, що тенденцією сучасного етапу розвитку туризму є те, що ключовим елементом туристичної системи є туристична дестинація. Проведеними дослідженнями виявлено основні тренди розвитку туризму: подорожі заради вражень, зростання популярності мобільних додатків для організації подорожей, навчальні поїздки, дослідження маловідомих куточків нашої планети, використання технологічних інновацій у сфері подорожей, які допоможуть зробити враження від поїздки унікальними. Проаналізовано найбільш популярні туристичні напрямки, які охоплюють все більшу кількість нових дестинацій, виділено критерії їх якості. Установлено, що сучасні тенденції туризму характеризуються значним впливом науково-технічного прогресу, наслідків четвертої промислової революції, інформатизації і мережевого характеру сучасного суспільства, економіки вражень.

Ключові слова: туризм, рекреаційно-туристична діяльність, туристична послуга, міжнародний туризм, туристична дестинація, глобалізація, економіка вражень.

В статье рассмотрены современные тенденции развития международного туризма,

его влияние на общее состояние и тенденции мировой экономики. Доказано, что тенденцией современного этапа развития туризма является то, что ключевым элементом туристической системы является туристическая дестинация. Проведенными исследованиями выявлены основные тренды развития туризма: путешествия ради впечатлений, рост популярности мобильных приложений для организации путешествий, учебные поездки, исследования малоизвестных уголков нашей планеты, использование технологических инноваций в сфере путешествий, которые помогут произвести впечатление от поездки уникальными. Проанализированы наиболее популярные туристические направления, которые охватывают все большее количество новых дестинаций, выделены критерии их качества. Установлено, что современные тенденции туризма характеризуются значительным влиянием научно-технического прогресса, последствий четвертой промышленной революции, информатизации и сетевого характера современного общества, экономики впечатлений.

Ключевые слова: туризм, рекреационно-туристическая деятельность, туристическая услуга, международный туризм, туристической дестинации, глобализация, экономика впечатлений.

УДК 339.9:338.48

Гайворонська І.В.

старший викладач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

The article considers modern development trends in international tourism, its influence on overall condition and trends in the world economy. The conducted research has determined that tourism makes a significant influence on overall condition and trends in the world economy. According to the United Nations World Tourism Organization, 10% of the world gross domestic product is formed by tourism, and the number of jobs from tourism is about 11%. As the research shows, financial crises have no special impact on tourism development. The conducted studies revealed the main trends of tourism development: travel for the sake of impressions, the growing popularity of mobile applications for travel organization, study trips, the discovery of little-known corners of our planet, use of technological innovations in the field of travel, which will help to obtain unique impressions from travel. It is proved that the main criteria for tourism development are the preferences and desires of tourists. Studies have shown that the number of family trips is expected to increase. When choosing a travel destination, tourists will continue to pay more attention to the possibilities of self-realization, access to new knowledge and opportunities to learn something new, acquire new skills. World tourism leaders are highlighted. In particular, the direct dependence of tourism development and the level of development of the country's economy, the solvency of the population has been established. The most popular tourist destinations, which cover more and more new destinations, are analysed, the criteria of their quality are distinguished. This allows suggesting that the trend of the present stage of tourism development is that the tourist destination is a key element of the tourist system. The main factors of tourism development are distinguished. The latter, in particular, relates to the processes of globalization. The demand for outdoor recreation is growing, the popularity of gastronomic tourism is noted for the opportunity to enjoy tasty authentic dishes. It is determined that modern tourism trends are characterized by a significant influence of scientific-and-technological advance, consequences of the Fourth Industrial Revolution, informatisation, and network nature of modern society, experience economy.

Key words: tourism, recreational and tourist activities, tourist service, international tourism, tourist destinations, globalization, experience economy.

Постановка проблеми. Туризм дозволяє отримувати основний або додатковий прибуток у багатьох галузях, індустріях і сферах діяльності, які беруть участь у формуванні туристичних або супутніх туризму продуктів. Охоплюючи усі види діяльності, пов'язані із туризмом, рекреацією, гостинністю, дана сфера спроможна залучити до процесів активної взаємодії не лише множину рекреаційних ресурсів, а й забезпечити належні умови більш ефективного використання виробни-

чого, науково-технічного, соціально-культурного, екологічного потенціалу певної території.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню розвитку міжнародного туризму присвячені дослідження зарубіжних та вітчизняних учених. Серед останніх варто згадати доробки А. Александрової, В. Безносюка, М. Долішнього, В. Євдокименка, В. Квартальнова, В. Кравціва, В. Мацоли, В. Федорченко, О. Бейдика, С. Кузика, О. Стафійчука, М. Мальської, Н. Крачила,

В. Кифяка та інших. Розвиток туризму, особливо в контексті міжнародного масштабу, настільки динамічний процес, що виникає необхідність прослідкувати сучасної тенденції його прояву для виявлення ключових трендів і розробки практичних кроків вирішення основних проблем. Тому питання вивчення, дослідження та прогнозування розвитку туризму є надзвичайно актуальним.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення ролі туризму у розвитку світової економічної системи, виявлення сучасних тенденцій та систематизація ключових трендів розвитку міжнародного туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сфера рекреаційно-туристичної діяльності пов'язана з діяльністю більш як 50 галузей економіки. Її розвиток сприяє підвищенню рівня зайнятості, диверсифікації національної економіки, збереженню і розвитку культурного потенціалу, збереженню екологічно безпечного навколишнього природного середовища, а також підвищує рівень інноваційності національної економіки, сприяє гармонізації відносин між різними країнами і народами [1]. Туризм має значний вплив на загальний стан і тенденції світової економіки. За оцінкою Всесвітньої туристичної організації ООН (ЮНВТО) [2], світовий валовий внутрішній продукт формується на 10% від туризму, а кількість робочих місць від сфери туризму становить близько 11 %.

Наприклад, у 2017 році туристи витратили найбільше грошей в таких країнах як США, Іспанія і Франція. Відповідні дані, за підсумками 2017 року, опублікувала Всесвітня туристична організація ООН (UNWTO) [2]. Топ-10 країн, які заробляють на туризмі, представлено на рисунку 1.

Лідером туризму є США, де у 2017 році доходи від туризму склали 210,7 млрд дол. Другу та третю

позицію займають Іспанія – 68 млрд дол., та Франція – 60,7 млрд дол. Також у 2017 році у топ-10 ввійшли Таїланд, Великобританія, Італія, Австралія, Німеччина, Макао (Китай) і Японія. Сумарні доходи цих країн від туризму склали 643,5 млрд дол., тоді як загальний показник доходів всіх країн світу від туризму склав 1,34 трлн дол. (+5% порівняно з попереднім роком) [2; 3].

Топ-10 найбільш відвідуваних країн світу представлено на рисунку 2.

Найбільшу популярність серед іноземних туристів у 2017 році мали Франція (86,9 млн осіб), Іспанія (81,8 млн осіб) і США (76,9 млн осіб).

Крім того, до топ-10 найбільш відвідуваних країн світу ввійшли Китай, Італія, Мексика, Великобританія, Туреччина, Німеччина і Таїланд. У 2017 році виїздили за кордон відпочивати 1,33 млрд чоловік, серед яких 51% – жителі Європи [3]. Згідно даних UNWTO, у 2017 році Україну відвідали 14,23 млн туристів (на 6,7% більше, ніж у 2016 році), проте це складає лише 0,2% доходів від туризму в європейських країнах.

Топ-10 країн, жителі яких найбільше витрачають на відпочинок за кордоном, представлено на рисунку 3.

До першої трійки країн, жителі яких витрачали в міжнародних поїздках найбільше коштів, ввійшли Китай (257,7 млрд дол.), США (135 млрд дол.) і Німеччини (89,1 млрд дол.). Значні суми витрачали на туризм у 2017 році громадяни Великобританії, Франції, Австралії, Канади, Росії, Південної Кореї та Італії [3].

У таблиці 1 представлено основні складові популярності туристичних напрямків для відвідування в 2019 році, за даними одного з найбільш популярних міжнародних туристичних ресурсів Lonely Planet. Для прогнозування розвитку туризму про-

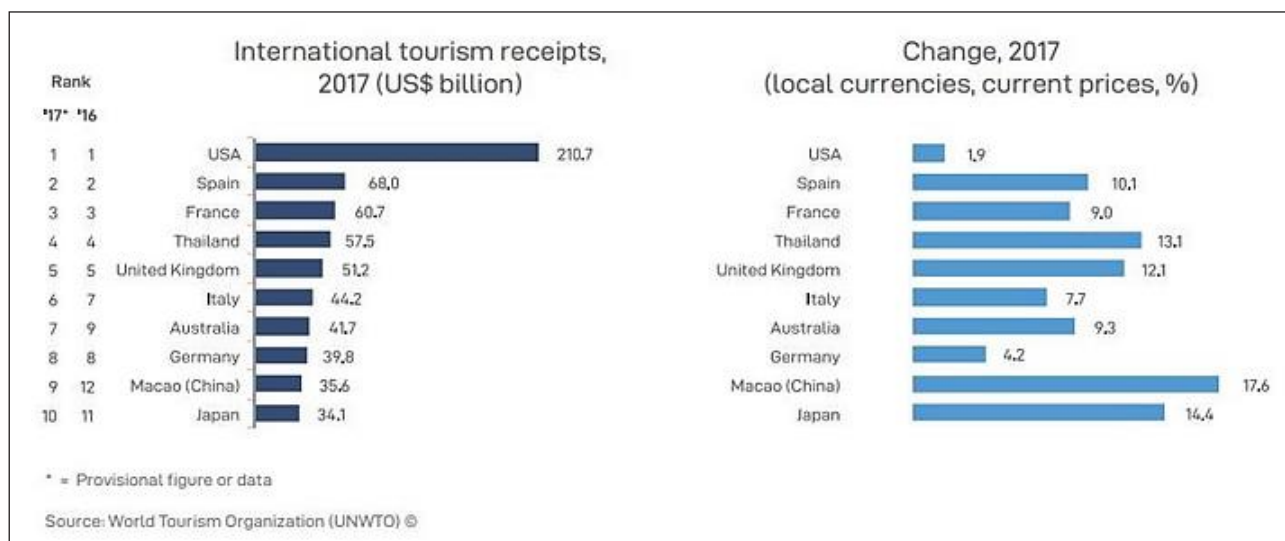

Рис. 1. Топ-10 країн, що заробляють на туризмі

Джерело: скріншот UNWTO [2]

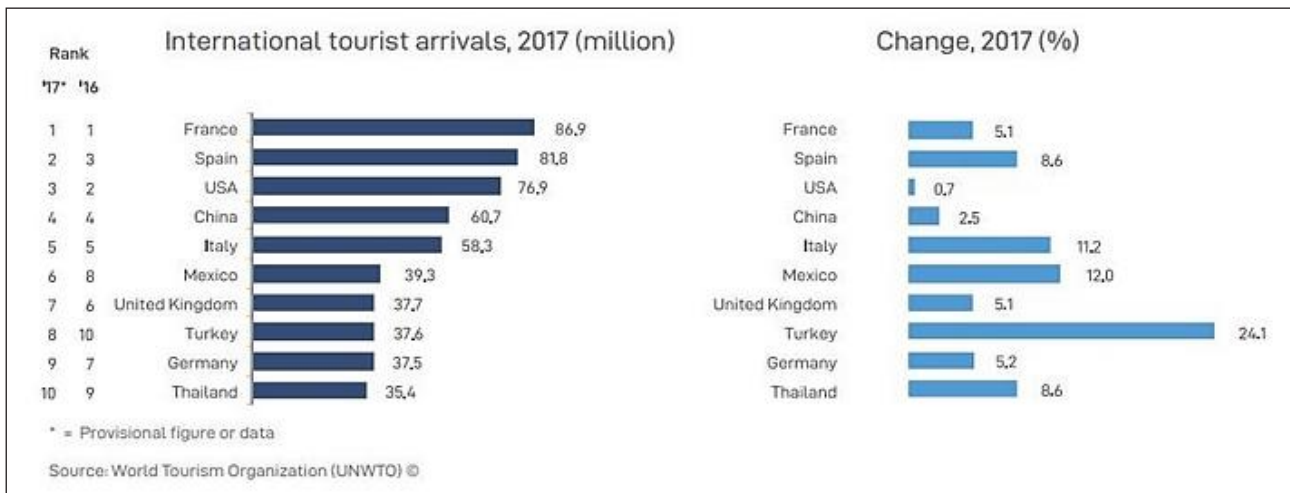

Рис. 2. Топ-10 найбільш відвідуваних країн світу

Джерело: скріншот UNWTO [2]

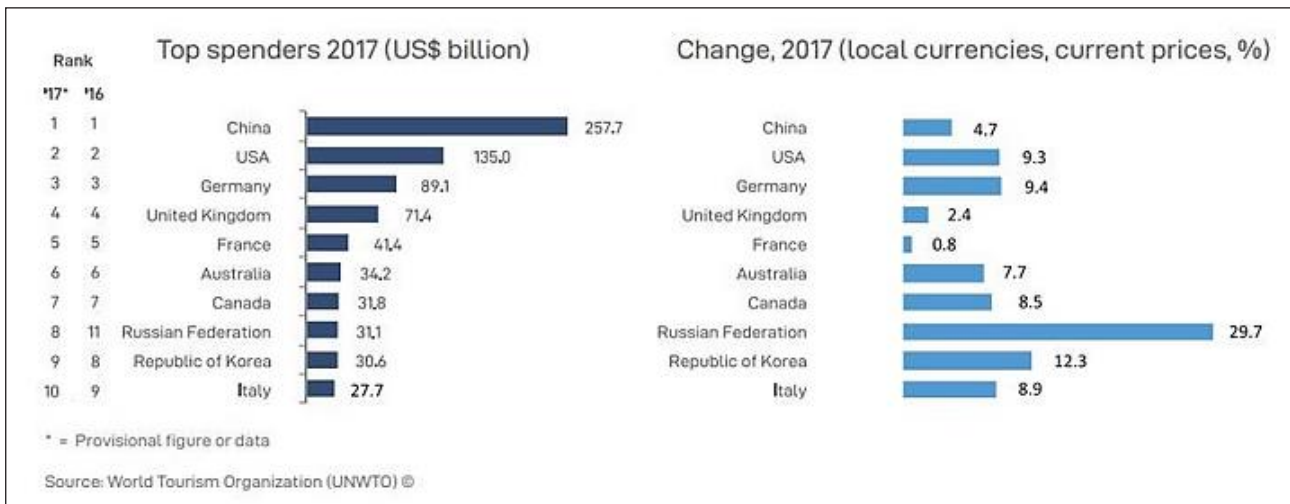

Рис. 3. Топ-10 країн, жителі яких найбільше витрачають на відпочинок за кордоном

Джерело: скріншот UNWTO [2]

фесійні мандрівники визначили кращі туристичні напрямки у категоріях «Топ країн», «Топ міст», «Топ регіонів» і «Топ оптимальних варіантів» [4].

На розвиток туризму значно впливає глобалізація. Туристичні напрямки охоплюють все більшу кількість нових дестинацій. Так, за даними Барометра Всесвітньої туристичної організації, за дев'ять місяців 2016 року здійснили свої подорожі світом 956 млн іноземних туристів, що на 34 мільйонів більше, ніж за той же період 2015 року – приріст 4%. 2018 рік консолідує дуже сильні результати 2017 року (+ 7%) і є другим найсильнішим роком з 2010 року.

На основі поточних тенденцій, економічних перспектив та Індексу довіри, ЮНВТО прогнозує зростання міжнародних туристичних прибутків у світі на 3-4% у 2019 році.

Туризм наразі набуває властивостей ключової рушійної сили соціально-економічного прогресу. Як показують дослідження [7, 8], сучасні тенденції туризму характеризуються значним впливом науково-технічного прогресу, наслідків четвертої промислової революції, інформатизації і мережевого характеру сучасного суспільства.

Тренди туризму на 2019 рік представлено на рисунку 4.

Як показали дослідження [5], все більш актуальним трендом стануть подорожі заради вражень. Питання «Чим зайнятися?» стає практично таким же важливим, як і «Куди поїхати?». Дослідження, проведені виданням Lonely Planet [6], показують, що все більше людей відмовляється від відпочинку на лоні дикої природи на користь знайомства з мистецтвом та історією міст, селом і цілих регіонів.

Таблиця 1

Критерії якості туристичних напрямків (2019 р.)

Категорія	Країна (туристичний напрям)	Критерії якості туристичних напрямків
1	2	3
Топ-10 найкращих країн для відвідування в 2019 році	Шрі-Ланка	<ul style="list-style-type: none"> – розвинута туристична інфраструктура; – можливості для відпочинку на будь-який смак; – екваторіальний клімат Шрі-Ланки; – багата дика природа; – різноманітність культур; – місцева гостинність
	Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень розвитку інновацій в країні, що робить її привабливою і зручною для туристів; – у містах Веймар, Дессау та Берлін в музеях підготовлено спеціальні експозиції з нагоди 100-річчя архітектурного напрямку Баухаус
	Зімбабве	<ul style="list-style-type: none"> – гостинність; – величезні природні парки; – покриті густою рослинністю гори; – стародавні руїни зі списку спадщини ЮНЕСКО; – знаменитий водоспад Вікторія завширшки близько 1800 м і висотою 120 м
	Панама, Киргизстан, Йорданія, Індонезія, Білорусь, Сан-Томе і Принсіпі, Беліз	<ul style="list-style-type: none"> – гостинність; – туристична інфраструктура; – багата дика природа; – різноманітність культур; – місцева гостинність
Топ-10 міст для відвідування в 2019 році	столиця Данії Копенгаген	<ul style="list-style-type: none"> – затишний скандинавський стиль; – багате культурне життя; – дуже зручна інфраструктура; – запускають нову лінію метро М3 – так званий «кільцевий маршрут», який спростить мандрівникам пересування по місту
	китайський Шеньчжень	<ul style="list-style-type: none"> – найбільш інноваційне місто країни, яке ще називають «Китайською Силіконовою долиною»; – місто може запропонувати туристам насичене і сучасне нічне життя; – тут є розваги на будь-який смак – багата музична інді-сцена, затишні кафе, крафтові пивоварні, творчі райони і багато іншого
	Нові-Сад – місто на півночі Сербії на березі Дунаю	<ul style="list-style-type: none"> – містом Сербії, одночасно є затишним і економічно розвиненим; – молодіжна столиця Європи – до 20-річчя одного з найбільш популярних європейських музичних фестивалів EXIT festival
	Майамі (США), Катманду (Непал), Мехіко (Мексика), Дакар (Сенегал), Сіетл (США), Задар (Хорватія) і Мекнес (Марокко).	<ul style="list-style-type: none"> – інновації; – сучасна розвинена туристична інфраструктура; – нічне життя, розваги на різні смаки; – гостинність; – культурні заходи, фестивалі
Топ-10 регіонів для відвідування в 2019 році	італійська область П'ємонт	<ul style="list-style-type: none"> – з трьох сторін оточена хребтами Альпійських гір; центр демократичного руху Італії; – історичні пам'ятки, архітектура;
	штат Нью-Йорк в США	<ul style="list-style-type: none"> – гірський хребет Катскілл, розташований в північних Аппалачах; – серпень 2019 року – буде відзначатися 50-я річниця легендарного фестивалю Вудсток, який вважається символом кінця «ери хіпі» і початку сексуальної революції
	північне Перу	<ul style="list-style-type: none"> – є комбінацією мальовничих ступенів; – колискою древніх культур; – одним з найбільш «диких» ландшафтів в світі; – місцева влада почала активніше розвивати туристичну інфраструктуру на півночі країни, зокрема, завдяки відкриттю канатної дороги в Куелапе і збільшення кількості транспортних маршрутів з Ліми на північ
	Червоний центр (Австралія), високогір'я Хайленд (Шотландія), Далекий Схід (Росія), штат Гуджарат (Індія), провінція Манітоба (Канада), Нормандія (Франція) і Долина Ельке (Чилі)	<ul style="list-style-type: none"> – гостинність; – туристична інфраструктура; – культура; – фестивалі; – архітектура; – природні ландшафти;

1	2	3
Топ-10 найкращих напрямків для відвідування на 2019 рік	Південна долина Нілу в Єгипті	– круїзи по Нілу; – першокласна інфраструктура; – відвідування історичних і архітектурних пам'яток
	Польське місто Лодзь	– постіндустріальне місто; – культурні, торгові та розважальні зони
	Національний парк Грейт Смокі Маунтінс в США	– природний об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; – знаменита стежка Offroad Tops Trail
	Мальдіви, місто Х'юстон (США), Аргентина, Бангладеш, Албанія, Еквадор і Словенія	– культура; – архітектура; – гостинність; – інфраструктура

Джерело: складено автором на основі [4]

Звичні путівники поступаються місцем актуальному контенту, який легко поміститься в новинних стрічках мандрівників. Дослідниками [6, 7] виділяється декілька чинників швидкого розвитку туризму, серед яких економічні, соціальні, політико-правові, природно-географічні, демографічні (рис. 5).

Свої припущення про тенденції туризму в 2019 році раніше висловили представники порталу Booking.com. На їхню думку, до основних трендів можна віднести зростання популярності мобільних додатків для організації подорожей, навчальні поїздки, дослідження маловідомих куточків нашої планети. Багато туристів зацікавлені в цифрових туристичних гідах та інших технологічних інноваціях у сфері подорожей, які допоможуть зробити враження від поїздки унікальними. Простежується ще одна тенденція – збільшення числа мандрівників-одинаків. Найпопулярнішими напрямками для таких мандрівників, швидше за все, стануть США, Індія, Нова Зеландія, Італія. Великі компанії вже не в тренді – більша частина туристів відпочиває, максимум, з найближчими людьми. Отже,

очікується зростання числа сімейних поїздок. При виборі місця подорожі туристи і надалі будуть звертати більше уваги на можливості самореалізації, доступу до нових знань і можливостей навчитися чомусь новому, набувати нових навичок. Представники покоління Z (народжені після 1995 року) цінують можливості освоювати за час подорожі нові практичні навички. Найпопулярніші поїздки – з метою культурного обміну, волонтерства, роботи за кордоном. Будуть розвиватися технології, які спрощують рутинні операції туристів. Наприклад, такі, що оптимізують планування своєї поїздки і бронювання послуг в одному телефонному додатку, відстеження багажу в режимі реального часу.

Експерти відзначають, що значна частина туристів з усього світу планує частіше здійснювати нетривалі поїздки. Очевидно, мандрівники будуть більш ретельно підходити до формування маршрутів своїх поїздок за принципом «менше, але краще». Доречно зауважити, що в Україні коротким поїздкам на вихідні буде сприяти помітний розвиток лоукостерів. Паралельно зростає популярність

Рис. 4. Тренди туризму на 2019 рік

Джерело: складено автором на основі [5]

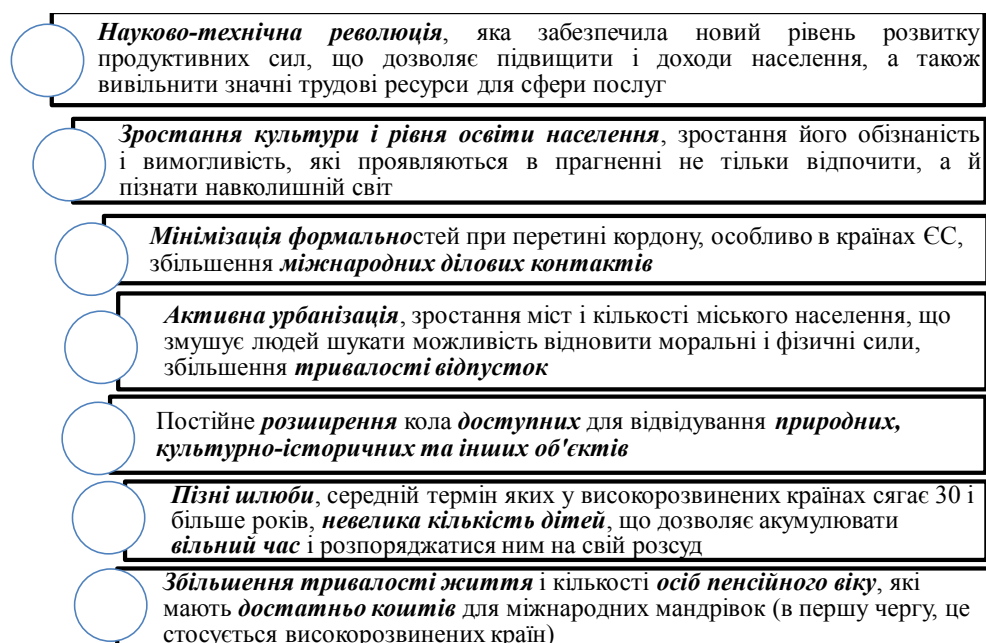

Рис. 5. Ключові чинники розвитку туризму

Джерело: складено автором на основі [7; 8]

оздоровчих турів на спеціалізовані курорти. Відомі спа-центри, які поправляють здоров'я своїх клієнтів, в найближчому майбутньому можуть додати в список своїх пропозицій гіпнотерапію – симбіоз використання психотерапії та гіпнозу.

На поїздках у 2019 році позначиться глобальний інтерес до соціальних і політичних тем. Наприклад, до прав людини і рівності у сфері праці. Перш ніж прийняти рішення про те, куди відправитися, туристи будуть більш детально вивчати соціально-політичну атмосферу в потенційному місці відпочинку. Відмінним варіантом відпочинку-2019 може стати круїз, під час якого буде представлена можливість відвідати кілька населених пунктів без розвинутої інфраструктури. У цьому випадку ідеальним варіантом представляються Соломонові острови в Тихому океані.

Багато туристів хочуть пройти по нетиповим маршрутами, де часто зустрічаються цікаві, але при цьому абсолютно не розкриті пам'ятки. Мілленіали і покоління Z шукатимуть більш екологічні варіанти для подорожі. Тобто, трендом 2019 року стане активний розвиток зеленого туризму. Відмічається зростання популярності сільського туризму. Як наслідок – з'являється все більше зелених садиб і культурних центрів.

Стабільно зростає попит на відпочинок в оточенні природи, відмічається популярність гастрономічного туризму, задля можливості насолодитися смачними автентичними стравами.

Розширюються горизонти інтересів і напрямків подорожей. Багато туристів замислюються про космічні подорожі, для них вони є захоплюючими.

Туристичні компанії будуть інвестувати кошти в розвиток космічного туризму, щоб відповідати вимогам своїх клієнтів.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проведене дослідження указує на те, що основними тенденціями сучасного етапу розвитку туризму є розуміння того, що:

- турист, мандрівник з його уподобаннями, бажаннями пошуку нових вражень і задоволення потреб у самореалізації, саморозвитку, гармонізації і відпочинку – є ядром туристичної системи;
- умовою розвитку туристичної індустрії є не лише виявлення основних потреб і уподобань туристів, але і, прогнозуючи тренди, маркетинговими інструментами формувати такі потреби і уподобання;
- товаром на ринку туристичних послуг стає не лише туристичний продукт, згідно розуміння класичної теорії туризму, а й географічна територія, яка позиціонується як туристична дестинація;
- актуалізується потреба в комплексному системному підході до формування належного іміджу туристичної території, створення і просування на ринку бренду туристичної дестинації;
- пріоритетним напрямком державної (регіональної) політики розвитку туризму є просування туристичної дестинації засобами брендингу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 16 березня 2017 р.

N 168-p. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/kr170168?an=1> (дата звернення: 11.01.2019)

2. Всесвітня туристська організація (UNWTO). URL: <http://www2.unwto.org/>. (дата звернення: 9.01.2019)

3. Стало відомо, які країни найбільше заробляють на туризмі. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/10311105-stalo-vidomo-yaki-krajini-naybilshe-zaroblyayut-na-turizmi.html> (дата звернення: 18.01.2019)

4. Названі найкращі туристичні напрямки на 2019 рік. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/10309242-nazvani-naykrashchi-turistichni-napryamki-na-2019-rik.html> (дата звернення: 19.01.2019)

5. Туризм в 2019 году: новые тенденции развития. URL: <http://agroportal.ua/publishing/v-doroge-s/turizm-2019-godu-novye-tendentsii-razvitiya/> (дата звернення: 18.01.2019)

6. Туристические тенденции 2019 года. URL: <https://www.nakanikuly.ua/news/turisticheskie-tendencii-2019-goda> (дата звернення: 19.01.2019)

7. Абдуразакова Я.М. Современный международный туризм: тенденции и перспективы. *Вестник АГТУ. Серия. Экономика*. 2010. № 2. С. 159–166.

8. Богомазова И.В., Яковенко О.В. Рынок международного туризма: состояние и тенденции развития. Научный результат. *Технологии бизнеса и сервиса*. 2016. № 2 (8). С. 7–14.